

Implica't amb la Carta de la Terra

La unitat didàctica que presentem combina accions per conèixer el document titulat Carta de la Terra amb discursos històrics que ajuden a entendre'n els principis generals i a relacionar-los amb la realitat més propera. Va adreçada a l'alumnat del cicle superior d'educació primària i bàsicament està emmarcada en els continguts de coneixement del medi i d'educació en valors, però, a causa de la transversalitat del tema que tracta, també permet establir connexions amb uns altres àmbits.

Aquestes llumenetes de la nit, ens estan espiant? Les estrelles tremolen d'estupor i de por. No aconsegueixen entendre com continua voltant, encara viu, aquest món nostre, tan ferrosament dedicat a la seva pròpia anihilació. (Galeano, 1994)

Qui va ser director general de la UNESCO, el senyor Federico Mayor Zaragoza,¹ ens recordava, no fa pas gaires setmanes, els perills de degradació que patia el nostre planeta. Ho feia apel·lant al record de les paraules de Leonardo da Vinci («Tot d'una, ja no hi ha a bord rics o pobres, joves o gent gran, blancs o negres..., només hi ha passatgers treballant en comú per sobreviure, per evitar el naufragi»), i ens alertava del moment que estem patint amb la mateixa intenció amb què ho fa el preàmbul de la Carta de la Terra² quan assenyala:

[...] ens trobem davant d'un moment crític en la història de la Terra, un moment en el qual la societat ha d'escollir el seu futur. A mesura que el món esdevé més interdependent i fràgil, el futur presenta alhora grans riscos i grans promeses. Per continuar avançant hem de reconèixer que, enmig d'una magnífica diversitat de cultures i formes de vida, som una sola família humana i una sola comunitat de la Terra amb un destí comú. Hem d'unir-nos per crear una societat global sostenible basada en el respecte a la natura, els drets humans universals, la justícia econòmica i la cultura de la pau.

Amb la mateixa intenció de prevenir-nos sobre les conseqüències negatives que comporta l'escalfament global, una noia sueca, Greta Thunberg, cada divendres fa vaga de l'escola i es presenta davant del Parlament suec per protestar. El deembre de 2018 va pronunciar un breu

discurs³ a la cimera sobre el canvi climàtic celebrada a Polònia –COP24 de Katowice–, on va dir, entre altres coses:

Em preocupa la justícia climàtica i el planeta viu. La nostra civilització està sent sacrificada perquè un nombre molt reduït de persones continuï guanyant enormes quantitats de diners. La nostra biosfera s'està sacrificant perquè els habitants de països rics com el meu puguin viure amb tota mena de luxes. El sofriment de la majoria de persones serveix per pagar els privilegis d'una minoria.

No són els primers missatges que sentim sobre aquesta mateixa temà-

GUIX DOS

Educació
per a la convivència
CS

AUTOR

Jaume Centelles Pastor
jcentell@xtec.cat

GUIX DOS

Greta Thunberg, cada divendres fa vaga de l'escola i es presenta davant del Parlament suec per protestar: «El sofriment de la majoria de persones serveix per pagar els privilegis d'una minoria»

tica. Si ens remuntem a l'any 1855, veurem que el cap indi Seattle,⁴ de la tribu suwamish, va enviar una carta al president dels Estats Units d'Amèrica que li volia comprar les seves terres. Al text li deia què pensava sobre el lloc on vivia. És una carta històrica on podem llegir:

[...] l'home blanc no comprèn la nostra manera de ser. Li importa el mateix un tros de terra que un altre, perquè ell és un estrany que arriba de nit a treure el que necessita de la terra. La terra no és la seva germana, sinó la seva enemiga. Quan l'ha conquerit, l'abandona i segueix el seu camí. Deixa darrere seu les sepultures dels seus pares sense que li importi [...]. Tracta a la seva mare, la terra, i el seu germà, el cel, com si fossin coses que es poden comprar, saquejar i vendre, com si fossin xais o collarets de vidre. La seva gana insaciable devorà la terra i deixarà darrere seu només un desert.

Ella Baker, Angela Davis i Martin Luther King també ens alertaven d'aquest

perill. Els seus pensaments van marcar un punt d'inflexió en la lluita pels drets de les persones, per la democràcia i la dignitat. Llegir avui els seus discursos constitueix una bona activitat educativa per poder contrastar la pervivència d'alguns ideals que encara no s'han assolit.

Hi ha centres educatius que dediquen sessions amb l'alumnat a tractar temes relacionats amb els principis de la Carta de la Terra. És el cas de la quarantena de mestres i professors que conformen el projecte Implica't+⁵ o els qui participen en el projecte que promou la Fundació Akwaba:⁶ «Com vivim? Convivint: Per una escola i un món sostenible i amb cultura de pau».

Què és la Carta de la Terra?

La Carta de la Terra és una declaració de principis fonamentals per a la construcció d'una societat global justa, sostenible i pacífica. Incideix en els reptes ambientals als quals ens enfrontem, però els lliga –amb una visió holística, ètica i inclusiva– als drets humans, a la pau i al desenvolupament sostenible, entenent que són interdependents i indivisibles. La interdependència plana sobre els quatre principis generals que recull el document i sobre els quals dissenyem les activitats de conscienciació. Pensem, per exemple, com la

violència es refereix no només a la que emana de les guerres (*violència directa*), sinó que també existeix una violència cultural que es relaciona amb símbols (religió, llengua, etc.) i una *violència estructural* que té el seu origen en situacions i en condicions de desequilibri, com ara la manca de serveis educatius bàsics, l'escassetat de nutrició, l'atur, etc.

Els quatre principis generals de la Carta de la Terra són:

- 1 El respecte i la cura de la comunitat de vida.
- 2 La integritat ecològica.
- 3 La justícia social i econòmica.
- 4 La democràcia, la no-violència i la pau.

Cadascun d'aquest principis se subdivideix en quatre de més específics. I, al seu torn, aquests se subdivideixen en uns altres objectius.

Objectius

La unitat didàctica que presentem va adreçada a l'alumnat del cicle superior d'educació primària i bàsicament està emmarcada en els continguts de coneixement del medi i d'educació en valors, però, a causa de la transversalitat del tema que tracta, també permet establir connexions amb uns altres àmbits.

Descarrega't el material a:
<http://guix.grao.com>

GUIX DOS

Educació
per a la convivència

CS

OBJECTIUS	COMPETÈNCIES BÀSIQUES
> Expressar-se amb claredat tot usant el llenguatge oral com a eina de comunicació. > Produir textos escrits per expressar opinions i pensaments crítics i raonats. > Aprendre a escoltar i a dialogar amb les companyes i els companys. > Desenvolupar l'esperit crític i creatiu.	Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
> Apreciar i manifestar, mitjançant estils diversos d'expressió plàstica, accions que ens facin ser persones solidàries i generoses.	Competència artística i cultural.
> Seleccionar informació significativa a Internet.	Tractament de la informació i competència digital.
> Ser capaç de cooperar i de gestionar els aprenentatges. > Organitzar el pensament crític per tal d'estructurar els coneixements adquirits i bastir les pròpies accions de coherència.	Competència per aprendre a aprendre.
> Planificar objectius, idees i projectes per dur-los a terme amb confiança, sentit crític, responsabilitat i esperit solidari. > Reflexionar en referència a les actituds pròpies i a les de l'altra gent.	Competència en la iniciativa personal i en l'esperit emprenedor.
> Millorar el coneixement sobre el món físic, el medi ambient i la realitat sociocultural en què vivim.	Competència en el coneixement i en la interacció amb el món natural.
> Reflexionar sobre els principis de la Carta de la Terra. > Comprendre les causes de la vulneració del dret a la pau i a la sostenibilitat de l'entorn.	Competència social i ciutadana.

CONTINGUTS		
Conceptes	Procediments	Actituds, valors i normes
> La Carta de la Terra. > La distribució de la riquesa. > La conservació del medi ambient. > Els conflictes bèl·lics. > L'Agenda 2030.	> Ús de recursos digitals. > Creació escrita de descripcions, opinions, etc. > Producció plàstica. > Interacció oral a l'aula. > Dramatitzacions.	> Respecte per les opinions de l'altra gent. > Empatia envers les persones més desfavorides. > Respecte per la identitat personal i la dels altres. > Capacitat de treballar en grup. > Presa de decisions i capacitat d'argumentació.

Descarrega't
el material a:
<http://guix.grao.com>

GUIX DOS

Descripció de les activitats

La proposta consta de deu activitats que tracten els quatre principis generals on es relacionen alguns discursos emblemàtics amb les accions que podem emprendre per fer un món millor. Per a cada un dels principis generals enunciats anteriorment, es proposen diferents fitxes. Són les que detallem a continuació.

Respecte i cura de la comunitat de vida

Les sessions es plantegen al voltant de la idea que tot està connectat, i

Fitxa 3. «El murmur de l'aigua és la veu del pare del meu pare»

El cap indi Seattle va respondre a la demanda de compra de les terres on vivia i on havien viscut els seus avantpassats mitjançant una emotiva carta adreçada al president dels Estats Units (dècima). La carta és un cant a la natura i val pena que dediquem una estona a llegir-la en veu alta i, si pot ser, amb música índia relaxant de fons.

Després faure una segona lectura en silenci i busquem la frase que més us agradi o que us hagi «tocat». Per exemple:

Som part de la terra i ella és part de nosaltres.

La saba que circula pels arbres porta les memòries de l'home de pell roja.

El murmur de l'aigua és la veu del pare del meu pare.

Escriviu-la en una cinta de color i aneu al pati de l'escola, trieu un arbre i pengueu-la-hi. Que el lloc quedi ben bonic!

Acabeu la sessió tornant a llegir la carta al voltant de l'arbre.

En tornar a l'aula, busqueu informació sobre el cap indi Seattle i el seu poble, la tribu dels suwamish, i comenteu-la.

Guix 455 | Maig 2019 | 'Murmur de l'aigua' i 'Veu de la Carta de la Terra' - Jaume Castells

<http://guix.grao.com>

d'aquesta relació se'n pot desprendre que si modifiquem certes actituds individuals per afavorir la convivència i la defensa dels drets humans, aquesta interacció ens portarà a conèixer l'altra persona i, per tant, a comprendre-la.

Fitxes 1 i 2

La primera («Agrupeu-vos») descriu una dinàmica en el transcurs de la qual a cada escolar se li enganxa —sense que el vegi— un gomet d'un color determinat al front i es demana a tots els infants que s'agrupin entre ells sense parlar. Podrem comprovar i reflexionar sobre com a la vida tendim a ajuntar-nos amb les persones amb qui tenim més afinitat. Mitjançant aquesta pràctica copsem com creem discriminacions, exclusions i injustícies (agrupacions per gènere, per edats, per origen, per color de pell, per religió, etc.).

La segona activitat («Un desig per canviar el món») comença amb la reflexió que les persones compartim un espai comú que cal cuidar: el planeta Terra.

Es demana als nois i noies que expressin un desig de millora mitjançant un gest i unes paraules. Posteriorment s'escriuen els desitjos i es llegeixen per reflexionar sobre les relacions que hi ha entre ells (per exemple: si generem només riquesa per a algunes persones, les desigualtats augmenten i sorgeix tensió social).

<http://guix.grao.com>

Fitxa 5. Escoltem i dibuïem

Al nostre planeta hi ha foc molt tranquil. Segur que alguna vegada que heu anat d'excursió al camp us ha sorprès la roror de l'aigua d'algun rierol o el cant d'algun ocell. La sensació que ens transmet l'abundància de soroll és d'una calma que es contrapeja al gran brogit que podem sentir les persones que vivim en una ciutat. Des que ens llevem, sons i sorolls de tota mena omplen la nostra vida. Si se sobrepassen els nivells que podem suportar, fauors la nostra salut paleix. D'aquesta molestia produïda pels sorolls en diem contaminació acústica.

Els músics han trobat diverses maneres d'expressar el brogit i la placidesa emprant notes musicals. La premsa i la calma. Comproven-hi. Un propòsit que escolteu dues melodies: una de ràpida. El vol del bombar, de Rimsky-Korsakov; i una altra de més lenta. La mar, cançó de Charles Tournet.

Agafeu un full de més DIN-A3 blanc i cessa de colors. Dibuïeu-hi fluïdament seguint la melodia fins que la meua o el mestre us digui que pareu o feu qualsevol gest que heu acordat d'antori i que us indiqui que us heu d'aturar. Després agafeu un color diferent amb l'altra mà i l'anueu a dibuïar en el mateix full escoltant la melodia fins que la meua o el mestre torni a detenir la tasca. Anueu seguint les seves indicacions («Pintau amb dues cores, una a cada mà», «Agafeu el color blau», «Marqueu-hi punteigs», «Raballeu amb els uis tancats», etc.).

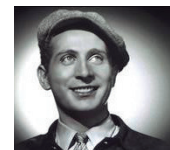
Repetiu l'accio a l'altra cara del full (o en un altre full) amb l'altra melodia.

Finalment, compareu les dues produccions i exposeu-les en un lloc visible. Segur que són boniques, reboniques!

Acabeu l'activitat llegint els principis 5, 6, 7 i 8 de la Carta de la Terra.

Vladimir Korssakov

Charles Tournet

Guix 455 | Maig 2019 | 'Agafau i dibuïo la Carta de la Terra' - Jaume Castells

S'acaba la sessió llegint el preàmbul de la Carta de la Terra.

Integritat ecològica

Fa més de 160 anys, el cap indi de la tribu dels suwamish va enviar una carta commovedora a Franklin Pierce, el president dels Estats Units d'Amèrica que volia comprar les terres on havien viscut els indis des de sempre. Aquella carta és un exemple del que significa estimar el lloc on vivim i val la pena llegir-la amb l'alumnat perquè entengui què vol dir tenir consciència ecològica.

Descarrega't el material a:

<http://guix.grao.com>

Fitxes 3, 4 i 5

A aquest principi general li dediquem tres fitxes. La fitxa 3 («El murmurí de l'aigua és la veu del pare del meu pare») consisteix a llegir la carta del cap Seattle, investigar qui va ser i què va passar amb el seu poble.

La fitxa 4 («Una idea boja, o no») proposa la creació d'un sistema d'aprofitament de l'aigua de pluja per regar les plantes del pati o de l'hort escolar.

Acabarem amb la fitxa 5 («Escoltem i dibuixem») que ens recorda que també podem patir contaminació sonora.

Finalment es llegeixen els principis 5, 6, 7 i 8 de la Carta de la Terra.

Justícia social i econòmica

Quan Donald Trump va accedir a la presidència dels EUA, un nombrós grup de dones va protagonitzar a Washington una marxa que va acabar amb diversos discursos, un dels quals va ser el de l'activista Angela Davis,⁷ que ens servirà per conèixer alguns conceptes de justícia social i ens introduirà a l'apartat tercer de la Carta.

Fitxes 6 i 7

Proposem dues fitxes. La primera està relacionada amb les diferències de gènere («M'agrada com balles, Guillem») mitjançant la visualització de dos vídeos i la realització dels comentaris posteriors.

A la segona («Joc de rol») es dramatitza un desnonament, una situació freqüent a les portades dels diaris i a les notícies de televisió.

Ho acabarem llegint els principis 9, 10, 11 i 12 de la Carta de la Terra.

Democràcia, no-violència i pau

El dia que la Malala feia 16 anys va parlar a la seu de l'ONU a favor de la pau i en defensa de l'educació. Va acabar el seu emotiu discurs⁸ amb la frase «Un infant, un mestre, un llibre i un llapis poden canviar el món. L'educació és l'única solució. L'educació, primer».

Fitxes 8 i 9

Es proposen dues fitxes. La fitxa 8 («Malala Yousafzai») gira al voltant de la figura de la Malala i el seu cèlebre discurs i la confecció posterior d'un mural.

La fitxa 9 («Destruir, construir») proposa una acció participativa per entendre que, per viure en pau, cal sumar implicació emocional i participació efectiva.

GUIX DOS

Educació
per a la convivència

CS

Descarrega't
el material a:

<http://guix.grao.com>

Fitxa 6. M'agrada com balles, Guillem

Angela Davis, professora universitària de Filologia, va pronunciar un discurs l'any 2017 durant la Marxa de les Dones a Washington. Va dir: «Cap ésser humà és l'únic». I també: «La lluita per salvar el planeta, per aturar el canvi climàtic, per salvar la nostra Terra blava, per salvar l'aire són la zona zero de la lluita per la justícia social». encara va pronunciar una altra frase que ens fa pensar en el principi onís de la Carta de la Terra: «Els drets de les dones són drets humans a tot el planeta».

Un proposam que mireu un parell de vídeos. El primer és de Luis Bancz, tetrà vegades campiona del món de motociclisme en la categoria de trial.

www.youtube.com/watch?v=ZT7T8E9Kw0

El segon és de Guillem Cabrer, un jove ballarí de Sant Salvador de Guardiola que el mes de setembre de 2015 va entrar a la Royal Ballet School de Londres.

<https://tbt.ly/2LmZdV>

Assaguts en classe, comenteu què us han semblat els vídeos i reflexioneu sobre els vostres desitjos personals, sobre la distribució de les feines a casa i a la societat, sobre què ocupa la zona principal del pati de l'escola, etc.

Segurament sareu capaços de trobar un projecte de millora respecte a les relacions que manteniu al centre docent. Anoteu-ho en un mural visible i penjeu-ho al sud de l'aula.

Angela Davis

Luis Bancz

Guillem Cabrer

<http://guix.grao.com>

Guix Dos 455 | Maig 2019 | Angèl i la Carta de la Terra | Jaume Castells

GUIX DOS

Activitat final: la Carta de la Terra i l'Agenda 2030

Fitxa 10

Com a cloenda del viatge pels principis de la Carta de la Terra, es proposa que es llegeixin els *objectius de desenvolupament sostenible*, més coneguts amb el nom d'Agenda 2030, i que es compari els dos documents.

La fitxa 10 convida a fer una reflexió general i a relacionar totes dues declaracions.

<http://guix.grao.com>

Fitxa 8. Malala Yousafzai

Una nota, la Malala, va pronunciar un discurs a l'ONU. Era el 12 de juliol de 2013, el dia que feia 16 anys. Explicava els patiments de les nenes que, com ella, havien nascut i viscut al Pakistan i els tatarans se van pensar que les totes ens farien callar. Però van fracassar. I ara, en foc del silenci, tenim milers de veus.

Aquell discurs va ser molt valent i, per reivindicar els drets dels infants a l'educació, les Nacions Unides van declarar el 12 de juliol el Dia de la Malala.

Si en voleu saber més de la vida de la Malala, llegiu-ne el discurs i entreu al web de la seva fundació (www.malala.org).

Pleu-vos en aquesta afirmació del seu discurs:

Un infant, un mestre, un bolígraf i un llibre poden canviar el món.

Comenteu quina de la intenció d'aquelles paraules. A què es refereix quan diu que un infant pot canviar el món? I un llibre? I un mestre? I tot plegat? Busqueu una altra frase del parlament de la Malala i compareu-ne un petit mural per a la classe.

Descarrega't el material a:

<http://guix.grao.com>

Orientacions per a l'avaluació

Mitjançant l'observació de com cadascú va resolent les activitats plantejades al quadern de treball de l'alumnat, el mestre avalua, a més a més, de manera individual, les aportacions que fa cada infant en les converses i treballs de grup i així poder copsar el seu coneixement de la Carta de la Terra i la seva implicació emocional. Com que moltes activitats són treballs de grup valorarem la capacitat de col·laboració i adaptació a les propostes suggerides, especialment la tolerància envers les opinions dels altres.

Com a activitat final es proposa una acció col·lectiva en la qual cada infant diu una paraula amb la intenció de crear una frase resum que reculli les idees principals del treball. Asseguts en rotllana, un fil de llana es va llençant entre els alumnes i cadascú, al seu torn, diu la paraula que expressa el que ha viscut. D'aquesta manera, la teranyina final, ens fa conscients que som una comunitat interconnectada i que cal que tothom vetlli per la bona convivència i el benestar de la resta, amb estimació i respecte. ■

NOTES

1. L'article del senyor Federico Mayor Zaragoza es pot consultar al diari *El País* del dia

6 de febrer de 2019 amb el títol «Cuando la nave se hunde» (<https://bit.ly/2C1SkXZ>).

2. La Carta de la Terra en català: http://carta-dela-tierra.org/invent/images/uploads/echarter_catalan.pdf

3. Discurs de Greta Thunberg: www.youtube.com/watch?v=XuDON5la9Q4

4. El text del discurs del cabdill indi Seattle es pot trobar fàcilment a la xarxa.

5. Tota la informació del projecte Implica't+ es pot consultar a www.xtec.cat/~mlluelle/implicat/

6. La Fundació Akwaba, amb seu a l'Hospitalet de Llobregat, mitjançant la campanya «Com vivim? Convivint», promou accions de coneixement de la Carta de la Terra que estan centrades en la justícia social i la convivència. En les propostes de treball per a l'alumnat hi he inclòs tres fitxes (la 1, la 2 i la 9) que formen part d'aquesta campanya.

La web de la Fundació Akwaba és <http://fundacioakwaba.cat/>, i la de «Com vivim? Convivint», <https://comvivim.wordpress.com/>

7. El discurs d'Angela Davis es pot veure, entre altres canals, al de la CBSN: www.youtube.com/watch?v=TTB-m2NxWzA

8. El discurs de la Malala es pot veure subtitulat en castellà a YouTube: www.youtube.com/watch?v=UJZHF1ao88Y

REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA

GALEANO, E. (1994): *Úselo y tírelo. El mundo del fin del milenio visto desde una ecología latinoamericana*. Buenos Aires. Booket.